

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CXI

Nr 3

WARSZAWA 2004

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

ROCZNIK CXI
2004

3

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2004

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszkiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Iwona M. Dacka
(sekretarz), Marian Dygo (zastępca redaktora), Adam Galos, Magdalena Hułas,
Maciej Janowski (zastępca redaktora), Leszek Jarmański, Tomasz Kizwalter,
Wojciech Kriegseisen (redaktor), Jerzy Michalski, Roman Michałowski,
Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk, Józef Szymański, Stanisław Trawkowski,
Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański,
Jerzy Wyzrozumski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. (22) 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2004

© All right reserved. No part of this book may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means
without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej
publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
oraz Wydawnictwa Naukowego *Semper*

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20a, 00–321 Warszawa

tel./fax: (22) 828 49 73

e-mail: semper@semper.pl

<http://www.semper.pl>

PL ISSN 0023–5903

Nr indeksu 363103

*W osiemdziesiątą rocznicę urodzin
Pana Profesora Jerzego Michalskiego,
wybitnego historyka dziejów nowożytnych i wieloletniego
Redaktora „Kwartalnika Historycznego”, ofiarowujemy
Jubilatowi ten numer pisma z najlepszymi życzeniami.*

Redakcja

SPIS TREŚCI

Teresa Zielińska, Stanisław Antoni Szczuka jako referendarz koronny w latach 1688-1699	5
Urszula Kosińska, Rokowania Augusta II ze Szwecją w latach 1719-1720	23
Jerzy Dygdała, Obserwacje i opinie sasko-polskiego konsyliarza Jana Beniamina Steinhausera o schyłku panowania Augusta III i o elekcji Stanisława Augusta	45
Zofia Zielińska, Zabiegi Rosji o zachowanie liberum veto i o gwarancję w okresie bezkrólewia 1763-1764 r.	63
Maria Czepppe, Na tropach „błędnego rycerza”. Poselstwo Marcina Stankiewicza do Turcji w latach 1763-1765	89
Richard Butterwick, „Intrighi e simonie”. Wokół biskupstwa krakowskiego w 1789 roku	103
Wojciech Kriegseisen, Katarzyna II jako mediewistka. Przyczynek do genezy drugiego rozbioru	127
Anna Grześkowiak-Krwawicz, Veto — wolność — władza w polskiej myśli politycznej wieku XVIII	141
Jerzy Lukowski, The Szlachta and their Ancestors in the Eighteenth Century	161

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Wojciech Jaworski, Materiały do dziejów kas pogrzebowych i posagowych w Królestwie Polskim	183
Maria Rutowska, Uwagi do recenzji książki <i>Wysiedlenia ludności polskiej z Kraju Warty do Generalnego Gubernatorstwa</i>	213

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

<i>Księga przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1507-1611. Libri iuris civilis Cracoviensis 1507-1611</i> , wyd. A. Kiełbicka, Z. Wojas — Elżbieta Knappek	217
H. Lulewicz, <i>Gniewów o unię ciąg dalszy. Stosunki polsko-litewskie w latach 1569-1588</i> — Grzegorz Błaszczak	222
<i>Preussen in Ostmitteleuropa. Geschehensgeschichte und Verstehensgeschichte</i> , red. M. Weber — Jerzy Strzelczyk	224
<i>Vision Europa. Deutsche und polnische Föderationspläne des 19. und frühen 20. Jahrhunderts</i> , red. H. Duchhardt, M. Morawiec — Maciej Górny	228

W. Wierzbieńiec, <i>Żydzi w województwie lwowskim w okresie międzywojennym. Zagadnienia demograficzne i społeczne</i> — Konrad Zieliński	234
M. Gmurczyk-Wrońska, <i>Polska — niepotrzebny aliant Francji? (Francja wobec Polski w latach 1938-1944)</i> — Tomasz Schramm ..	238

CONTENTS

Teresa Zielińska, Stanisław Antoni Szczuka as the Crown Referendary in 1688-1699	5
Urszula Kosińska, The Negotiations of Augustus II with Sweden in 1719-1720	23
Jerzy Dygdała, The Observations and Opinions of Jan Bieniamin Steinhauser, the Saxon-Polish Councilor (Kammerrat), about the End of the Reign of Augustus III and the Election of Stanisław Augustus	45
Zofia Zielińska, Russian Efforts to Preserve the Liberum Veto and to Obtain a Guarantee during the Interregnum of 1763-1764	63
Maria Czeppe, On the Trail of the "Knight Errant". The Mission of Marcin Stankiewicz to Turkey in 1763-1765	89
Richard Butterwick, 'Intrigues and Simonies'. Surrounding the Bishopric of Cracow in 1789	103
Wojciech Kriegseisen, Catherine II as a Mediaevalist. A Contribution to the Origin of the Second Partition	127
Anna Grześkowiak-Krwawicz, Veto — Liberty — Power in Polish Political Thought during the Eighteenth Century	141
Jerzy Lukowski, The Szlachta and their Ancestors in the Eighteenth Century	161
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	183
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	217

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ – *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*
AP – Archiwum Państwowe
APH – „Acta Poloniae Historica”
ASWK – *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*
ASWP – *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego*
BC – Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK – Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU–PANKr. – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR – Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW – Centralne Archiwum Wojskowe
CDS – *Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae*, Wrocław 1956–1964
CPH – „Czasopismo Prawno–Historyczne”
DN – „Dzieje Najnowsze”
KDKK – *Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej*, Kraków 1874–1883
KDM – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, Kraków 1876–1905
KDMaz. – *Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis*, Warszawa 1919
KDP – *Kodeks dyplomatyczny Polski*, Warszawa 1847–1887
KDW – *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, Poznań 1877 nn.
KH – „Kwartalnik Historyczny”
KHKM – „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH – *Monumenta Germaniae Historica*
MGH SrG – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum*
MGH SS – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores*
MK – Metryka Koronna
MPH – *Monumenta Poloniae Historica*
mps – maszynopis
n. – i następna
nn. – i następne
OiRwP – „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit. – opus citatum
PH – „Przegląd Historyczny”
PL – *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Paris 1878–1890
por. – porównaj

- przyp. – przypis
 PSB – *Polski Słownik Biograficzny*
 RDSG – „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
 red. – redaktor, redakcja
 RH – „Roczniki Historyczne”
 rkp. – rękopis
 RWHF PAU – „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
 – „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
 – „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
 – „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
 – „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
 – *Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności*, Kraków 1992–
 SDRE – „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
 SGKP – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*
 SH – „Studia Historyczne”
 SIRIO – *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obšestva*
 Sobótka – „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
 SPPP – *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*
 SSS – *Słownik Starożytności Słowiańskich*
 St. Źr. – „Studia Źródłoznawcze”
 sygn. – sygnatura
 VL – Volumina Legum
 wyd. – wydanie, wydał
 z. – zeszyt
 ZH – „Zapiski Historyczne”
 zob. – zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylicznego	Transliteracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylicznego	Transliteracja	Język
1	А а	A a	b b u m r s u	27	Р р	R r	b b u m r s u
2	Б б	B b	b b u m r s u	28	С с	S s	b b u m r s u
3	В в	V v	b b u m r s u	29	Т т	T t	b b u m r s u
4	Г г	G g	b b u m r s u	30	Ѓ ģ	Ć ć	s
5	Д д	Đ đ	b b u m r s u	31	Ќ ќ	Ķ ģ	m
6	Ђ ђ	Đ đ	s	32	У у	U u	b b u m r s u
7	Ѓ ģ	Ć ć	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b b u m r s u	34	Ф ф	F f	b b u m r s u
9	Ё ё	Ë ë	b r	35	Х х	H h	b b u m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b b u m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b b u m r s u	37	Ч ч	Č č	b b u m r s u
12	З з	Z z	b b u m r s u	38	Џ џ	Ď ď	m s
13	С с	Ŝ ŝ	m	39	Ш ш	Š š	b b u m r s u
14	И и	I i	b** b u m r s u	40	Щ щ	Š š	b u r u
15	І і	Ì ì	b r** u	41	Ъ ъ	" "	b** b u r
16	Ї ї	Ï ï	u	42	Ы ы	Y y	b r
17	Ј ј	Ĵ ĵ	m s	43	Ь ь	' '	b b u r u
18	Й й	J j	b b u r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b b u m r s u	45	Ю ю	Û û	b b u r u
20	Л л	L l	b b u m r s u	46	Я я	Â â	b b u r u
21	Љ љ	Ĺ ĺ	m s	47	' '	' '	b b u m r s u
22	М м	M m	b b u m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b** u**
23	Н н	N n	b b u m r s u	49	Ђ ђ	Ě ě	b** r**
24	Њ њ	Ŋ ŋ	m s	50	Ж ж	Ǻ ǻ	b u**
25	О о	O o	b b u m r s u	51	Ө ө	Ɔ Ɔ	r**
26	П п	P p	b b u m r s u	52	У у	ÿ ŷ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne.

- W kraju
  - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP, Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.

- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP, Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena w prenumeracie w 2005 roku w kraju wynosi **16 zł** za numer. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej.

Terminy przyjmowania przedpłat przez Wydawnictwo Naukowe Semper oraz przez Poczta Polską (tylko prenumerata krajowa):

- do 25 XI na I kw. roku następnego
- do 25 II na II kw.
- do 25 V na III kw.
- do 25 VIII na IV kw.

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73. Również można je zamawiać we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year) available through the local press distributors or through ARS POLONA S.A., Warsaw/Poland, <http://www.arspolona.com.pl>.

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (p-22) 828 49 73
<http://www.semper.pl>

Commercial restriction for this copy: FOR SALE IN POLAND ONLY!